

Putl

scritture

conjugali

1772.

P. 410

598

SPECIMEN PHILOSOPHIÆVM
DE
SOCIETATE CONIVGALI

AVCTORE
CAROLO FRIDERICO GANS
NOBILI DOMINO IN PVTLITZ.

HALAE AD SALAM, AERE HENDELIANO.

MDCCLXXII.

11. 4. 06.

SPECIMEN PUM COSPHICVM

SOCIÉTATÉ CONYUGAL

CAROLO WILLIAMO

CAROLO WILLIAMO

NOBIS DEDIT

NOBIS DEDIT

V I R O

ILLVSTRISSIMO ATQVE ECCELLENTISSIMO

D O M I N O

CAROLO ABRAHAMO

LIBERO BARONI

DE ZEDLITZ,

STATVS ET IVSTITIAE MINISTRO,

REGIARVM ACADEMICARVM CVRATORI

ETC. ETC.

DYNASTAE IN CAPSDORF, MICHELWITZ

ETC. ETC.

VIRI

ILLVSTRISSIMO ATQVE ECCCELLENTISSIMO

FAVTORI SVO SPLENDIDISSIMO

D O M I N O

CAROLO ABRAHAMO

HOC

QVALECVNQVE STVDIORVM

DE ACADEMICORVM SPECIMEN

REGIAE ET IMPERIAE ACADEMIAE

SVMMA ANIMI PIETATE

REGIAE ACADEMIAE CURATOR

OFFERT

DYNSIAE IN CARSDORF MICHNEWITZ

A V T O R.

SPECIMEN PHILOSOPHICVM
DE
SOCIETATE CONIUGALI.

ARGVMENTVM.

§. I. Dicendorum ratio.	§. V. De gradibus prohibitis iuri naturalis incognitis.
§. II. Finis societatis conjugalis est solis procreatio.	§. VI. b) De constituta societate conjugali.
§. III. a) De constituenda societate conjugali.	§. VII. c) De dissoluenda societate conjugali.
§. IV. De Polygamia non plane illicita.	§. VIII. Conclusio.

§. I.

Iuris naturalis prudentiam, inter omnes philosophiae partes primum obtinere locum, extra omnem omnino dubitationem est positum. Haec enim est, quae nos vitam ita instituendam, prout scopus hominum essentialis exigit, docet; haec est, quae omnium philosophiae, studiorum matris,

tris, partium, arctissimo nexu iuri positio iuncta est; haec itaque est, cuius cultura, omnibus, praesertim iurium cultoribus, maxime curae cordique esse debet. At nolo hic laudes diuinae huius scientiae celebrare, dixi tantum, ut exinde, cur iuris naturalis materiam pertractandam elegerim, appareret. Atque ne ullam quidem cognosco iuris naturalis thesaurum, tractatione indignam, dignissimam vero hanc de societate coniugali putavi, sine qua multa in iure positio determinare non ausim; elegi itaque illam, ut viam eo mihi aperirem alio tempore, Deo fauente, eam iuris positivi particulam, quae circa iura versatur atque obligationes hanc societatem concernentes, exponendi. Quare praepremis in hac tractatione operam nauabo, ut omnia secundum ius naturae recte determinem, quod quo facilius a me expediatur, antequam de ipsa hac societate, eamne concernentibus iuribus obligationibusque differam, paucis de eius sine essentiali loqui constitui.

§. II.

Nullam fere cognosco materiam, in qua tantum Philosophorum dissentium inuenerim, ac ea in quaestione: *quissam societatis coniugalis sit scopus essentialis?* Sunt nimirum qui sobolum procreationem, sunt qui mutuum adiutorium, aut si mauis, indiuiduam vitae consuetudinem, sunt denique qui libidinis extinctionem, finem huius societatis essentialem putent. Non itaque mirandum, si quoad iura istius societatis ipsa, hi mirum in modum inter se dissentiant, nec inane aut superfluum puto, hac de re, tanquam omnium iurium atque obligationum, societatem nostram concernentium, fundamento, paucis differere. Atque nostra quidem sententia eorum partes tuendae sunt, qui sobolis procreationem finem huius societatis proximum essentialem esse aiunt; ne vero in aliorum reprehensionem iure incidamus non eos sequemur, qui quae affirmant ex scripturae sacrae locis deducere conantur; talia quidem vobis, qui omni philosophica ratione destituti estis, magno sunt ornamento, et qui theologicas veritates fontem habetis vestrae Philosophiae; nos vero utamur illa in iis vbi probandi vim nata est, at in philosophia merito ab illa abstineamus, probeamus potius nostram sententiam iis rationibus, quae ipsae philosophiae originem debent.

Res vero aptissime mihi videtur expedienda, si principium quoddam generalissimum constituimus, ex quo quis cuiuscunque rei sit finis poterit

terit diiudicari; hoc vero facillime potest absolui, si tantum cogites duplicem nobis a natura impositam esse obligationem, quarum prima omnibus ad finem suum essentialem uti, altera optima omnium consequendo studere, nos impellit, utraque vero, nisi naturales obligationes laedendas putas, summa diligentia implenda. Quod si vero utramque vis profequi, necesse est, ut in vno eodemque conueniant; mentem explicabo: necesse est, ut hae duae obligationes non sint duae obligationes a se inuicem diuersae, sed tantum vna eademque, non enim utramque, tamquam ab altera diuersam, potes explere. Aut enim adhibendo rem ad usum eius essentialem simul quod *optimum* est consequeris, aut non, si posterius, *optimum* tantum nancisci potes utendo re contra eius scopam essentialem, sicque explendo alteram obligationem semper priorem laedis; ponamus nimirum, ut rem ipsam exemplo illustrem, finem rei cuiusdam essentialem esse $\tau\delta$ A., optimum vero quod consequi posses esse $\tau\delta$ B., nunc consequendo $\tau\delta$ A. simul $\tau\delta$ B. consequeris aut non, si posterius negligendo $\tau\delta$ A. tantum $\tau\delta$ B. accipies, vnam itaque in pugna obligationem alteri esse praefendam facile concedes; atque nonne quilibet tecum rem faceret, qui tantum optimum consequendo studerem, neglecto fine rerum essentiali? Nonne absurdum foret, duplicem alicui imponere obligationem, quarum vnam tantum alterius semper violatione, implere possibile esset? Nonne haec summi terrarum orbis erectoris sapientiae contradicerent? Nonne tecum Deum sapientissimum insipientissimum vocares, qui non optimum rebus praescripsisset finem, qui ad impossibilia nos vellet obligare, obligationes puta explere sibi ipsis vicissim contradicentes, qui potest velle, quod optimo postponitur? Deus sane ens omnium optimum, optima tantum sibi potest repraesentare, optimaque tantum velle, alias Deum non tanquam Deum agere strenue contenderem. Non itaque nisi finem optimum rebus potest praescribere, atque omnium rerum finis est *optimum*, vsusque rerum quo *optimum* consequimur rectus est, et fini conuenit eique respondet; nec talis casus mente possibilis cogitari poterit, quo quod optimum est, non nisi tum consequimur si res ad alium, quam essentialem, usum adhibemus.

Hoc principio constituto, facile erit iudicatu, quis sit partium genitalium scopus essentialis; certo in eo consistit, ut *optimum* quod iis possumus consequi consequamur. Duplex vero adest harum partium vsus, vel ad soboles procreandas adhibentur, vel ad libidinis extinctionem, tertius cogitari nequit; definiendum itaque quinam inter hos sit optimus. At-

Atque vix credo vllū fore, qui sanae rationis vsu non renunciauerit, qui contenderet bonum illud quod posteriori casu consequimur melius esse, eo quod priori nanciscimur, quid? ne quidem bonum est quod eo consequeris. Procreando soboles, officio nostro quoque satisfacimus ad genus humanum propagandum nos obliganti, quod nobis incumbere ex post dicendis apparebit, cum libidinem extinguendo nullam obligationem impleamus, potius eam, quae omnem actum libidinosum omittendum iubet, violemus ¹⁾.

Illo

- a) Non monendum me puto, si hoc loco paucis quidem verbis, omnem actum libidinosum esse omittendum, probō. Coitum sobolis procreandae causa exercitum, ei esse praefendum qui ad meram libidinis extinctionem tendit, in Spho ipso a me probatum, id vero adhuc expediendum: *anne actus mere libidinosi, eo saltem casu, haud sint reprobati, si quis in eo se deplorat statim, quo ad soboles procreandas, coitum cum effectu exercere nequeat?* eos puto, qui impotentia liberos generandi absolute tali quam maxime laborant. Ego vero in decidenda hac quaestione, eorum partes tuendas puto, qui absolute, omni sine exceptione, actus libidinosos damnatos contendunt, non enim in hoc casu partium vsus genitalium est rectus, vti ex ipso Spho satis abunde elucescit, nec ille in hoc casu licet, quamvis rectus earum vsus adhiberi nequeat, cum omnia ea sint intermitenda, quae ad salutem nostram promouendam nihil conferunt, quibusue nihil quod bonum est, consequimur, id quod omne hoc casu desidero, non itaque nisi malus talis actus est vocandus, nisi, hem! illud! Archelai inuentum, actus indifferentes velis statuere; quorum cerebrinitatem statim dicam. Immo ego omnem coitum, in societate nostra exercitum, damnuandum puto, si libidinis potissimum causa est celebratus, quamuis per accidens eius finis sit obtentus, in eo enim iam peccatum est, si quis partibus genitalibus, non ANIMO soboles procreandi, sed libidinem extinguendi, vitur.

Nec pro actu indifferente, libidinis exercitatio in dicto casu habenda, cum tales non nisi in abstracto, non vero in concreto, nisi per sonium, possint cogitari. Quidquid enim agimus, ita est comparatum, vt eius omissio maiori nobis sit vtilitati quam actio ipsa, vel non. *Priori casu* actio haec mala vocanda, cum eius omissio bonum nobis adferat, praefendum ei, quod actio nobis praebet. *Posteriori* vero laudanda, cum bonum quoddam consequamur, quod consequuti nunquam essemus, nisi agendo id quod egimus. Sed indifferens, dices, eius quoque omissio. Aliam itaque suppeditabo demonstrationem. Omnis actio vel est ita comparata, vt in eius locum alia quaedam succedere possit, vel non. *POSTERIORI casu*, actio haec vel omitti potest, vel non. Si *POSTERIVS*, actio haec plane non est indifferens, cum non sit libera, sed necessaria, quia exinfectus cogimur,

Illo casu, statum quoque nostrum externum reddimus perfectiorem, felicitatemque nostram augemus, quod omne in hoc cessat, nec quidquam est, quod eo consequeris; voluptate frueris, per id tantum tempus durante, quo libidinem exerces. Nolo vero omnia bona enarrare, quae ex eo obtigunt, quod quis soboles habeat, non dicam amicorum, strictissimo nexu nobis coniunctorum, numerum augeri; nec reliqua attingam, quae quivis ipse iam videt. Praeferendus igitur partium genitalium usus, ad sobolem procreandam tendens, praeferendus, inquam, eo qui solam libidinem extinguit, et hunc pro recto, partiumque genitalium essentiali proximo, habebō, donec quis alium mihi suppediet, quo maiorem hoc nanciscimur utilitatem; et si ponas illud absurdum, finem harum partium non eum esse, quem dixi, hominem obligatum esse ad hunc negligendum, eumque, quo maius bonum consequimur, praeferendum, nemo non videt, nosque in superioribus iam iam stabiliimus. *b)*

Atque

gimur, ad illam agendam, indifferentes autem, quoad liberas tantum locum habere possunt. Si *PRIUS*, neque tunc haec actio est libera, cum, quamvis ommissio eius a nostra voluntate dependerit, tamen physice per hypothesein impossibile fuerit, aliam actionem, ac committimus, committere. Et sit ita, ut haec actio eiusue ommissio, aequa lance ad nostrum statum felicitatemque operetur, tamen dictam ob rationem, indifferens vocari nequit, quid? quod, ne quidem istud existere potest, ut actio, eiusue ommissio aequaliter nostram salutem promoveat; adque adparet ex principiis Metaphysicis, et quidem per principium *discernibilem*, seu *identitatis*, ut aiunt, *indiscernibilem*, ut cuius clarum est: non duo plurae existere posse, sibi, quod ad omnia, aequalia, quod tamen hic existeret, si nimirum eventus actionis, eundem omnimode in salutem nostram haberet influxum, quem eius ommissionis eventus: duo hi eventus, actionis scilicet eiusue ommissionis, sibi aequales forent, quod tamen, dictis ex rationibus, quas probare non huius est loci, fieri nequit. *PRIORI* casu, haec actio quae in locum alterius succedit, vel aequo modo nostram salutem auget, eique adnexa, quam ea in eius locum succedit, vel non. Si *PRIUS*, iterum duarum actionum effectus plane iidem forent, quod tamen ex dictis principiis esse nequit. Si *POSTERIVS*, haec actio quae in alterius locum succedit, vel maiori gradu status nostri, siue externi, siue interni, felicitatem auget, vel minuit. Si *ILLUD*, actio haec bona est, alterius praeferenda, nisi legum naturalium violationem non cures, quae optimum ut praeferamur iubent. Si *HOC*, haec actio est mala, alterius postponenda. Habes itaque quae mihi de actibus indifferentibus videntur.

b) Illa vero probatio: duplicem hanc nobis incumbere obligationem; quarum una ad optimum consequendum nos movet, altera ut rebus ita vtarum
 B prout

Atque cum nostra societas, partium genitalium usum, c) pro ob-
 iecto habeat, hae vero ad soboles tantum procreandas adhiberi, vti modo
 probavi, debeant; sequitur: *hanc esse societatem, cuius finis in sobolis
 procreatione consistit.* Haec iam, vt ipse vides, ex eius natura atque ef-
 fectia profluunt, quod si vero, sanae rationis vsu, non exinde deduci
 possent, puto tamen te esse obligatum, vt hunc tuae societati praescri-
 bas finem, cum omnium sit optimus. Nec nostro melior mihi videtur,
 ille, quem alii putant, finis, indiuiduam nimirum vitae consuetudinem,
 et mutuum adiutorium; haec omnia quoque, curae et in societate, cuius
 membra eiusdem sunt sexus, subsistere possint, haud video; et hi, si, vt
 huic nostrae oppositioni effugere possint, dicunt: *esse societatem, ad indi-
 uiduam vitae consuetudinem initam, e personis diuersi sexus consisten-
 tem;* redeunt ad id, societatem nimirum coniugalem, sine partium geni-
 talium vsu, haud posse cogitari, cum reliqua omnia, et personis vnus se-
 xus, possint obtineri.

Praemissis his in genere, facile perspicere poteris: *societatem con-
 jugalem, esse inter duos homines, diuersi sexus, initam, cuius finis in so-
 bolum procreatione consistit.* Inter duos tantum homines, dixi, hanc socie-
 tatem posse cogitari; noli vero exinde deducere, me Polygamiam plane re-
 prehendam putare, de hac enim postea loquendi erit occasio. Propo-
 sitio mea autem per se clarissima, quae enim ex pluribus membris con-
 stare dicitur, quamque polygamiam vocant, non vna eademque est societas,
 sed plures potius diuersae societates, quarum vnus idemque est finis; non
 enim dici potest, duas foeminas, quae communem habent masculum, se
 consociasse ad soboles procreandas, hocque valde absurdum foret, sed
 vtraque separatim ad hunc finem se consociavit, vno eodemque masculo.
 Nec societas composita ista poterit vocari, cum non communis adsit finis,
 quamuis idem obtineat, sed potius: *complexus plurium monogamiarum*

prout scopus earum essentialis exigit; a me hoc loco desiderari nequit,
 cum haec iam per se satis eluceant, nec probari possint, nisi limites
 opusculi egrederer.

c) Sine hoc enim societatem conjugalem, neque dari, neque dari posse, nul-
 lus sane negabit, alias enim, eodem iure societas conjugalis, inter
 vnus eiusdemque sexus personas, locum habere posset.

a se inuicem diuersarum. Noli credere, hanc distinctionem superfluum esse atque otiosam, ipse vidi viros summos, et in Philosophia maxime profectos, polygyniam pro vna societate habuisse, multaue absurda in doctrina de polygynia exinde deduxisse; quid itaque nostra distinctione, cum ope eius errores possimus effugere, feracius?

§. III.

Ad ea nunc accedamus, quae obseruanda sunt in societate nostra, et primum quidem in illa constituenda; in quibus determinandis, distinguenda sunt, 1) ea, quae in PERSONIS, nostram societatem ingredientibus, requiruntur, 2) deinde vero ea, quae EXTRA ILLAS adesse debent; nisi societatem habere vis macula notatam.

Ad prioris generis refero, 1) vt, qui hanc societatem ineunt, ad finem eius obtinendum, sint capaces, sicque nec absoluti, nec hypothetica liberos procreandi facultate, laborent; haec iam ex ipsa huius societatis notione atque essentia, quam §. praec. suppeditaui, fluunt; et isti coniugali impotentia laborantes, si coitum exercent, contra iuris naturalis praecepta peccant, *per §. II. not. a.*, nam effectus nunquam fini potest respondere, sicque vsus iste partium genitalium superfluum, atque in eius locum alia quaedam succedere potest actio, maiorem nobis vtilitatem tribuens. 2) Vt coitus celebratio salua hominum sanitate exerceri possit, neque illa fieri debet cum violatione reliquorum officiorum, obligatione soboles procreandi fortiorum, inter quae et sanitatis curationem pono, nemo enim viliora fortioribus debet praeferre, fortiolem hanc vero esse, nemo est qui non videat. 3) Vt societatem nostram ineuntes, iis quoque requisitis sint instructi, quibus ad sobolis educationem, quam parentes curare debere, non huius est loci probare, opus habent; huc etiam pertinere, credo, vt parentes non prauos mores calleant, ne alia dicam. 4) Vt hanc societatem etiam animo ineant, soboles procreandi, non libidinem extinguendi *per §. praec. not. a.*

Ad posterioris autem generis, mea quidem sententia, pertinent, α) vt qui hanc societatem velint constituere, non bonis sint destituti, et reliquis omnibus instructi, quae ad liberorum educationem expediendam faciunt. β) Vt vtriusque socii consensus, ad eam cum altero ineundam adlit, id quod ex Ictorum mente dicitur: pacto opus esse, ad eius validitatem.

tatem. d) Illicitum enim foret, sine alterius consensu, hanc inire societatem;

d) Non quidem me fugit, multos esse, qui pacta iure naturae haud fundata putent; liceat itaque mihi, meam propositionem contra horum impetum munire. Pacta enim iuris esse naturalis, multis quidem probare possem, ne vero omnia repetam, quae viri multi grauissimi longe iam ante me adduxere, sicque exantillatos iam labores in me suscipere videar, pauca tantum eaque grauissima proferam.

1) Multa ex hoc principio: *pacta iuris non esse naturalis*; deduci possunt absurda, sicque nihil, per principia logica, istius propositionis probatio, probare potest. Sic ius, quae ad vitae commoditatem incunctitatemque spectant, nos instruere haud possemus. Dices, iure cogendi haec omnia consequi nos posse. At, ius cogendi, me quidem iudice, non nisi in statu necessitatis nobis competit, necessitas vero nunquam adest, si circa vitae commoditates incunctitatesque versamur. Ius cogendi, est medium tantum subsidiarium, quod, reliquis omnibus cessantibus, locum modo inuenire potest, atque non opus est iure cogendi, ubi mitiori et rationabili medio, finem nobis propositum expleere possumus; nec ius cogendi, ut iam dixi, extra necessitatis statum, locum habet, qui mihi est: *status, ubi ab collisionem plurium officiorum perfectorum, iis simul satisfieri nequit*; tale quid autem non video, si de incunctitate atque vitae commoditate sermo est, nec istud video, ubi, si pactis locum damus, vlla sit obligatio, cui satisfacere non possemus, puto rarius tum evenire posse, ut collisio officiorum adit, quibus simul satisfieri nequeat. Atque, ut ad nostram societatem haec applicem, non video, quomodo hi, qui pacta non admittunt, societatem inire velint coniugalem, nisi iis in hoc casu, sicque extra necessitatis statum, ius cogendi velis concedere, quod vero tunc ex *ICTORUM* mente, *STUPRUM VIOLENTVM*, esset vocandum. Ecce consequentias, quae ex hoc principio facili opere colligi possunt; necesse igitur, ut hi pacta dampnando, simul stupra violenta iuri naturae haud repugnare, contendant. Deploro itaque vos, imbecilli iuris naturalis DD. ! qui nimis debiles estis, ut ad stuprum aliquam cogere possitis; necesse est, ut vel obligationem soboles procreandi, quam vobis incumbere ipsi profiteremini, non impleatis, vel vos errasse, et pacta iuris esse naturalis, fateamini. 2) Addam id vnicum adhuc, quod pacta apud omnes totius terrarum orbis gentes, a primo iam mundi initio, inuenias. Non lepidum, sed grauissimum notatuque dignissimum, hoc mihi videtur argumentum, quamuis multis quidem, risu haud indignus, id adducens videar. Quidquid enim est iuris naturalis, apud omnes quoque gentes hominesque, nullo quidem excepto, obtinere debet, omnibus enim hominum competit natura et essentia, omnium iuris naturalis principiorum vnicum fundamentum, ergo quoque quae iuris sunt naturalis. Neque enim omnes gentes hominesque aliud quid com-

tatem; ubi vero plurium adest consensus in idem placitum, ibi etiam pactum, ut cum ICtis loquar. e)

§. IV.

mune habent, nisi naturam eiusque iuris principia. 3) Tertium et ultimum sit, quod pacta adhuc inter omnes terrarum gentes valeant, quas in statu naturali adhuc hodie vivere, certo quilibet concedet. Nec alia iura homini extra rempl. viventi competunt, ac hodie uniuerso genti populoque, exceptis iis, quae ex reipublicae natura profiunt, quibusue resp. ab vno homine discerni potest. Sed nolo extra oleas vagari, quare nec haec materia pluribus hic a me excutienda, aduersariorumque rationes exponderandae.

- e) Caeterum autem haec adhuc notanda, 1) Polygamiam, non iure naturae omnimode esse prohibitam, de quo §. seq. pluribus disserendi occasio sese praebit. 2) Nec gradus prohibitos, iure nostro esse introductos, qua de re §. V. fusius loquendum. 3) Nec pacta dotalia, iuri nostro repugnare, quibus omnia, quae durante hac societate, valere debent, possunt determinari, quamuis iis non absolute opus sit; bene vero pacto nuptiali, quod nota praec. a me probatum. 4) Nec parentum, nec dominorum consentem, si quoad corpus in alterius dominio existunt, ad validam hanc societatem requiri, existimo. Prius facile iam adparet, si tantum cogites: societatem hanc, a personis patriae potestati subiectis, constitui haud posse. Non enim is eam potest iniire, in quo ipsa educatio nondum est consequuta, quia talis officio, liberos nimirum suos educandi, satisfacere haud potest; quid? quod, physica quoque, coitum exercendi, facultas in isto adhuc deficit; quod si vero, in hoc ipso educatio iam est obtenta, ipso quoque iure patriae potestatis vincula dissoluantur, nec ei amplius subest; sicque non video rationem, cur parentum consensus, ad negotia quae quis dissoluta patria potestate iniit, exigatur.

Posterius autem exinde probo, quia seruitus non iuris est naturalis, quin immo illi repugnet, sicque illicita habenda. Omnes enim seruitutem constituendi modi, iuri nostro plane sunt incogniti, eique aduersantur, atque hi qui magno conatu anxie demonstrant, seruitutem iuris iam esse naturalis, sordidissimam nobis reddunt iuris positivi atque naturalis mixturam, quam philosophorum, iure talium, vix quisquam potest tolerare. Seruitus, est res meri positivi iuris, suntque eam contrahendi, sex potissimum secundum iura Germanorum, modi. Non quidem nostro scopo conuenit errores horum iuridico-philosophorum, seu, ut verbo omnia complectar pragmaticorum ex mente Graecorum, refutare. Ne vero hi magno risu sese iactitent, suaque principia fortissimo fundamento niti, quibus vix quisquam satisfacere possit, putarent, breuibus dicam, quae illis obstant, quominus ciuitatis ius, in iure nostro eis tribui possit. Est vero a) primus seruitutem contrahendi modus: *si quis ex matre ancilla est natus.*

Polygamiam non omnimode esse illicitam §. praec. not. e. no. I. dixi, quod vt nunc probem iure a me potest postulari; ego autem si dicam

ius. En! mirum! quia mater est ancilla, partui non competunt iura conata! O! logica! quis se philosophum potest vocare, qui te neglexit! Iura conata, sunt iura omnibus hominibus competentia, et tamen partui ex ancilla non competunt! Iura conata, ex hominis natura fluunt atque essentia, eique ita inhaerent, vt dum homo talis fit, ea quoque statim adsint, competere itaque et debent partui ex ancilla matre nato, alias hic partus non esse deberet homo; haec vero iura omnibus sunt communia, quod ne quidem aduersarii negare possunt, libertatem autem ius conatarum esse per se clarum, sicque mater ancilla non impedimento esse potest, quominus hoc ius suis liberis quoque tribuatur, β) *captiuitas ab hoste in bello facta.* Hanc quidem ius nobis dare in captiuum, omnia cum eo agendi, quae, ad nos securos contra eius impetum rutosque reddendos, faciunt, sana ratio affirmat, non vero corporis ipsius dominium eo modo consequi possumus; saltem ego, hoc enim lubenter fateor, talem nexum haud video, praesertim cum, mitiora semper grauioribus esse praeserenda naturalis aequitas suadeat, γ) *si quis XXX. annis maior, se venundari passus est, et de pretio participat.* Hem! pacto itaque quis sui corporis dominium alteri potest tribuere, dominium rei in alterum transferre, de qua ipsi disponendi facultas non competit! δ) *Si quis capite minuitur, et maximo quidem gradu.* En! quaeso! capitis minutio, illud iuris Romani inuentum, iuri naturae originem debet! ϵ) *si pacto quis se in miserissimam seruitutis conditionem sua sponte ipse dextrudat.* Hic modus a germanicis introductus, omnique sanae rationi repugnat. Homini non competit ius, de se ipso, pro lubitu disponendi, alias et autochiria licita foret; et tamen patria iura ei hoc concedunt: praestant nobis facultatem, siue expresse siue tacite iuribus conatis, renunciandi, absurda itaque, rationique repugnancia continent. ζ) *Si quis ob poenam seruus fit,* et hic quoque modus moribus maiorum, barbarissimae omnique aequitate et iustitia destituta gentis, quae crudelissime cum miserimis agebat, originem debet. Iuri vero naturae haec repugnare per no. β . clarum. Hi sunt modi seruitutem constituendi omnes, quos iuri nostro repugnare, quilibet philosophorum iam videt; atque ne quidem legislator humanus, legibus posituis eam potest introducere, nisi ei ius, leges naturales immutandi, velis tribuere; et si legibus introducta est, omni validitate destituitur, quia his legibus naturalis obligandi vis deest. Infana itaque et otiosa de regno herili disputatio. Sed vt recte mentem meam intelligas, scias, me de tali societate herili tantum loquutum fuisse, quae inter dominum, et seruos obnoxios locum habet, de ea vero, quae inter seruos mercenarios

eam quod sentio, nec ullam quidem video rationem, cur eam in totum damnem: distinguendum potius est, inter polygamiam quatenus est polygynia, et quatenus est polyandria, vtramque vero in simultaneam diuidere solent, et successiuam.

Quod ad priorem quidem speciem attinet, si successiua est, neminem qui illicitam contenderet nosco, secus autem, si de simultanea quaestio mouetur, multa enim afferuntur, quibus damnatam lege naturali eam esse asserere conati sunt, quae vero cum haud grauissimi momenti putem, non est cur damnem *f*). Atque inter plura argumenta, quae pro

nostra

rios constituitur, longe aliam ferre sententiam. Nec curo eorum argumenta, qui seriem locorum ex scriptis mosaicis, nobis recitare possunt, quibus seruitutem iuris esse naturalis demonstrant, saltem ei non repugnare. Sat fortibus argumentis stat mea probatio, et cum ne Deum quidem ipsum contra legum naturalium sanctionem dispensare posse, §. *conseq. not. g.* paucis demonstrabo, ex hoc quoque mea sententia: DE FIDE, SCRIPTIS MOSIS, qui permittente Deo, se seruitutem Israeliticis tantum concedere, vbiuis affirmat, PRAESTANDA, colligi potest. At, redeamus ad rem ipsam, sit seruitus iuris naturalis, tamen dominorum consensus, ad matrimonium seruorum obnoxiorum valide constituendum, non opus est; nam Domini interesse non potest, si serui hanc ineunt societatem, nec ei competere potest ius, seruos cogendi, vt obligationem natura nobis impositam, soboles scilicet procreandi violent, nec iura seruo suo denegare potest, quae homo homini debet.

5) Nec solennitates externae, siue ad eius constitutionem, siue ad eius consumationem, quae sola copula carnali absolvitur, lege naturali praecipuntur. 6) Nec obstat ratio, curne ad tempus quoddam hanc societatem inire, liceret. Vt silentio reliqua praetermittam, iure positiuo introducta, iuri naturae autem incognita.

f) Ne vero quidquam a me neglectum videatur, meum duxi, omnia nunc quae in contrarium proponuntur, sub censura vocare, sunt autem potissimum, quis enim omnia potest intelligere et scire, quae in philosophorum cerebris enata sunt? quae afferunt, haec 1) *ex polygynia oriri posse discordiam*, huic autem argumento duo potissimum oppono, consequentiam nimirum a *to* posse ad *to* esse, per principia logica haud valere, nec exinde ad punctum iuris fieri posse conclusionem; deinde ex hoc principio: *omnia esse omittenda, ex quibus oriri possent discordiae*, id quoque deduci posse, nullam societatem, sique nec monogamiam, esse licitam, quum discordiae exinde possint

ori-

nostra societate proferri possunt, id tantum adducam, ex quo, saltem ut mihi videtur, euentissime apparet, eam quam maxime esse licitam, id vero

oriri; probat itaque plus, ut aiunt, quam probare debuit, quare cum logicis rem facio, qui talia tum nihil probare, probant. Immo ne verum quidem, discordiam ex polygynia posse oriri, cum ea complexus tantum sit plurium monogamiarum, sicque si lites existunt, aut tantum inter monogamiae socios nascuntur, aut non, sicque posteriori casu, inter membra diuersarum monogamiarum, per § II. 2) *Numerum vtriusque sexus in tellure fere esse aequalem*; nihil vero quoad iuris punctum exinde fuit, quamuis numerus sit aequalis, qui tamen certissime non est, quis enim omnes numerauit, in toto terrarum orbe, homines? Multi quoque horum societatem non inuent; quia, adspicias tantum ingentem foeminarum numerum, quae in coenobiis se inclusas deplorant, illis illam inuendi occasio deest; nonne hae omnes ad eam forent capaces? Quis etiam est, quem fugiat multos adesse modos, quibus masculi vita priuantur, qui omnes foemininum sexum vix tangunt, ut tantum ex pluribus bellum adducam. Atque ex eo, quod §. III. iunct. not. d. docui, consensum vtriusque socii, ad nostrae societatis validitatem requiri, satis quoque constat, non nisi foeminarum consensu adhibito, valide illam esse contractam, nec vi iuris cogendi eam posse iniuri; non itaque tertio competit ius prohibendi, ut a polygynia abstineam, ne ei eo facultatem, hanc societatem inuendi adimam, alias enim necesse foret, ut ius ei competeret, foeminas cogendi, ut cum illo se ad sobolis procreationem obtinendam confociarent, sicque *stuprum violentum* introduceret (§. II. no. 3.); hoc vero cessante nec illud quidem eum iuuaret, nec eo efficeret, ut femina se duci pateretur, atque certissime hoc modo foeminae nullam erga se affectionem inferret, si ea iam antea cessauerit. Nec nisi leue est quod opponunt, quemlibet occasionem habiturum inuendi matrimonium, si nemini polygynia liceret, tum enim foemina cum eo etiam societatem iniret coniugalem, quocum, si alio modo officio suo satisfacere potuisset, certissime non contraxisset. Haec quaestio in mero facto consistit, nec nisi ab experientia decidi poterit, nec decisa quidquam releuat. Obligamur, facile hoc concedo, aliorum finem absolutum, nostro hypothetico praeferre, seu ut aliis verbis vtar, debemus aliorum damnum positium, nostro priuatiuo praeferre; at si de damno tantum priuatiuo quaestio est, aliorum sane meo haud praeferrem, non autem nisi priuatiuum illud est damnum, quod alii patiuntur, si eos occasione priuamus inuendi hanc societatem, dum nos polygyniam contrahimus. Atque ne quidem in respectu ad totum, seu quoad totum humanum genus video, cur polygyniae sit praeferenda monogamia, cum paucis nunc eodem modo id propagatur, quod alias pluribus quidem fieret. Et ne quid omittam, et hoc

vero in eo consistit, quod putem: neminem, ne quidem ipsam Deum, sum-

argumentum logicae principiis obflare, facile probabo. Si nempe verum esset, neminem, ob utriusque sexus aequalitatem, polygyniam debere contrahere, ne aliis eadem adimeretur occasio, neue quis plures haberet foeminas, quam ad suum usum creatae essent, ex hoc et illud sequeretur: Polygyniam quoque successivam esse illicitam, ea enim idem effici, non est quod probeum, plus itaque quam probari debuit probat, quare nihil ex hoc probari puto. 3) *Hominem respicere debere ad nutum naturae, ex quo constaret: nullum animal polygyniam inire, quod et omnino ab hominibus sit peragendum.* At, haec mihi quam maxime videri ridicula, lubentissime fateor. Ego certo istud ius naturae haud sequerer, quod ab animalibus descendum; redeunt hi ad vilia ista stoicorum principia; atque si animalia imitanda essent, ego quidem prauissimis moribus nos imbutos euasuros credo. Dubito vix, an huic refutationi sit inhaerendum? ne vero quidquam negligam, paucis examinabo. Quaeimus autem, quaeenam animalia nobis praeceptores eligere debeamus? nonne multa sunt, quibus natura instinctum tribuit polygyniam contrahendi? quibus itaque te conformabis? Audias! iis, inquit, quibus ad foetus alendos, utriusque sexus auxilio opus est, exemplo sint aues. Scis igitur nunc, a quo vitam recte instituendi regulae sunt petendae; ab auiibus inquam. Quod si vero leuissime modo in naturali historia es tinctus, facile videbis, summum totius terrarum orbis conditorem et hic grauissimam habuisse causam, hisce animalibus instinctum ad polygyniam ineundam plane denegandi, cum alias educatio, ut hac voce de animalibus vtar, pullorum minus recte posset absolui, quod secus vero in hominibus; vnus iam coniugum educationem potest absolvere, quod quotidiana quoque experientia, optima sane magistra, docet. Immo haec animalia, plerumque 3. 4. 5. 6. 7. vel 8. pullos procreant, ad quos alendos plus sane operis requiritur, ac in vna sobole, quam foeminae tantum edere solent, nec animalibus id est commodum, quod catullorum suorum educationem curandam aliis possint commendare, quo tamen homines fruuntur. Sed quid cum istis naturalis agendum, qui summi affectant philosophi, non vero nisi lepidissimi sunt homunculi, non puto hic amplius esse subsistendum, et cuiuslibet arbitrio relinquo, an velit nuto naturae magistro vti. Haec sunt grauissima quae proferre solent argumenta, quibus sublaris nulla remanet causa, cur Polygyniam dictis §. II. sub circumstantiis, noli enim credere me eam simpliciter admittere, damnem; quam tum modo proba, si eam inuens tot soboles possit procreare, quot procreari possent, si quaelibet foemina monogamiam tantum contraheret. Imo hoc casu ad polygyniam ineundam, nos obligatos statuo; quilibet enim summo gradu officii suis satisfacere tenetur, totque bona ut con-

sumum terrarum conditorem, e) contra leges naturales posse dispensare, si itaque polygynia ei esset contraria, non exemptionem dare potuisset, quam tamen illum dedisse, plura quidem sacrorum, ut vocantur, bibliorum loca testantur. At, ne longius quam necesse est huic rei immerer, ad polyandriam progrediamur.

Polyandriam, quod ad successivam, de ea nemo plane disputat; quod ad simultaneam autem, sunt qui licitam putent, sunt qui reprobam arbitrentur; et grauius inter se discrepant philosophi. Me autem iudice iis accedendum, qui posterius defendunt, quaeque ad hoc me mouent rationes, tanti mihi videntur momenti, ut superfluum putem, quae in contrarium adducunt refellere, non enim haec vera putare potes, si mihi adfentiri commouearis; et si magno sanae rationis vitio laborent necesse est, qui longa verborum ambage multa egregia atque docta minantur, et nobiscum sub rosa quasi, nullam iuris nostri obstare rationem, quominus valida polyandria habenda, communicant; inspiciant hi nostram elaborationem, perlegant, videant quas adduximus rationes obstantes, iudicentque deinde, an licita sit, an reprobanda. Meam autem ideo probo propositionem,

sequatur operam dare debet, quot consequi per suas vires licet; generis nostri propagandi obligationem autem nobis incumbere, §. II. iam iam probaui.

- g) Tribus modo verbis, legum naturalium immutabilitatem tantam esse, ut ne Deo quidem contra eas dispensandi ius competat, probabo. Leges naturales ex hominum natura, et essentia originem trahunt, donec itaque hominum natura et essentia salua est, hae quoque leges locum habere debent, et quidquid contra has leges agitur, naturae hominum atque essentiae contrariatur. Quod si itaque Deus contra leges naturales vellet dispensare, vel naturam hominum atque essentiam immutet necesse est, vel aliquid faciat quod naturae hominum repugnat. Si prius, nulla adest dispensatio, quum leges ipsae sint immutatae: si posterius, Deus aliquid ageret quod contradictionem inuolueret, quod tamen eius sapientiae obstat, sicque in Deo cogitari nequit. Demonstrationem meam veram esse, statim concedes, modo scias, me non omnia ea vocare LEGES NATURALES, quae ex omnium rerum natura fluunt, sed ea tantum quae in hominis essentia fundata, nec ea mihi ius naturae constituere, quae ex aliarum rerum, quam hominis natura profluunt, cum etiam res iuri naturae repugnantes, veluti societas quae est polyandria, naturam habeant, sicque quae ex eorum essentia profluerent, etiam essent iuris naturalis.

nem, quia iam vno mafculo id potes aequo modo, quid? quod, meliori ratione confequi, quod in polyandria pluribus aequo Marte vix confequeris, ius naturae autem fuperflua ignorat abhorretque, fed fimplicitatem naturalem omnibus praefert. Immo polyandria id etiam efficitur, vt caecitatis humanum genus ab omnibus foeminis propagari poffit, impeditur; nocua itaque haec polygamiae fpecies generi eft humano, quid? quod, ex medicorum principiis conftat, monogamiae focios finem fuum melius poffe confequi quam polyandriae, cum haec faepiffime impedimento fit, quominus foemina poffit concipere. Nec fugit eos qui medicinae artem callent, polyandriam fanitati foeminarum nocere, immo non parum afferre, quin fteriles euadant. Atque haec fufficiant; plura effent addenda, contra polyandriae licentiam, cui non adeo paruus philofophorum numerus patrocinatur, nifi ex his, fatis iam iam clucefcere exiftimarem: illicitam eam effe iureque naturae quam maxime reprobata; obligati enim fumus ad nocua fugienda, eaque omnia omittenda, quae finem magis impediunt, quam eum adiuuant, quaeque fcopo hominis effentiali quam grauiffime obftant.

Hoc fuit meum de polygamia iudicium, cui plura adderem, nifi opufculi noftri limites prohiberent.

§. V.

Nullam graduum proximitatem in contrahendis nuptiis fecundum ius naturae effe attendendam, feu quod idem eft, gradus prohibitos iuri naturae haud effe cognitos, §. III. quidem dixi, nunc autem a me probandum. Equidem nullam video rationem, curne focietatem coningalem cum fratribus, fororibusue, quid? quod, cum ipsis parentibus inire, liceret. Non quidem multi funt, qui graduum prohibitionem vltra lineam rectam, inter afcendentes et defcendentes, extendant, at eo plures cognofco, qui iftud strenue contendere conantur; videamus itaque, an rationes, quibus haec defendere velint, fat fortes funt, vt nos in fuam trahant partem. Multa quidem habent, quibus fententiam fuam probare ftudent, inter quae haec quidem, non enim omnia enarrare mihi propofui, maxime eminent. 1) *Naturalem adeffe horrorem, ab iftis nuptiis abftinendi.* Hoc quidem argumentum, quamuis inter fortiffima, quae proferunt, non vltimum occupet locum, lepidiffimum tamen mea quidem eft fententia. Atque fi

dicam quod sentio, nullum horrorem naturalem ne quidem existere posse, multo minus ut actu hoc casu existat, credo b). 2) Secundum argumentum, quo graduum prohibitionem, ex sanae rationis lumine deducere volunt, maiorem quidem, et ut mihi videtur, grauissimam veritatis speciem prae se ferre videtur, illud autem accurate perferutantibus, ne vlllo quidem est impedimento. Consistit autem in eo: *quod collisio officiorum hoc casu adesset, ita ut officia erga parentes naturalia haud possent expleri.* Videamus autem, in quo haec officia consistant, alia enim obseruanda sunt durante patria potestate, alia ea dissoluta; *priori casu, obedientia parentibus praestanda, ut educationis finis possit obtineri, haec vero in collisione venire nunquam potest, cum cogitatu sit impossibile, societatem inire coniugalem durante hac patria potestate, qua de re pluribus disputauimus §. III. litt. e. no. 4; si posterius autem, in reuerentia parentibus praestanda, consistere haec officia dicunt, quare de hoc paucis loquendum.* Puto autem hanc reuerentiam nihil aliud esse, nisi *complexum plurium motiuorum, officiorum imperfectorum parentibus prae aliis praestandorum;* non enim obedientia esse potest, qua liberi e patria potestate emancipati parentibus sint obnoxii; nullum alias discrimen, inter liberos patriae potestati subiectos et emancipatos, adesset. Haec vero omnia subsistere et salua manere possunt, societate hac licet interueniente, quid? quod, inita hac societate augentur crescuntque. Nec uti mox probabo, foemina moritali

b) Horror enim naturalis, saltem ut ego eum mihi repraesento, talis est, qui ex hominum natura atque essentia necessario fluit, debet itaque in omnibus hominibus deprehendi, deficiente enim illo, homo non amplius naturam suam haberet, sed eam eum exuisse necesse esset, i. e. homo esse desineret homo; nec quisquam hominum, donec est homo, quia vniuersalis est, hunc vincere posset horrorem. Quotidiana autem experientia docet, tales, quos, quamuis diuinae adsint leges humanaeque haec omnia absolute prohibentes, cum parentibus coitum celebrare non pudet, saepenumero existere, quodque hi, qui criminalium sunt iudices optime sane testari possunt; isti itaque horrorem vicerunt, vicerunt horrorem ex ipsa sua natura profluentem, in suaque natura fundatam, quod vero cum impossibile sit, nec vniuersalis est, nec naturalis. Venit forsam fictus ille horror ex timore, quem poenae a parentibus inflictae nobis iniicere, aut a nutricibus nobis insitus est, aut tertiam addam coniecturam, ex eo fortasse originem trahit, quod nonnulli putant, diuina lege omnibus praescripta talem societatem esse prohibitam, aut ex malorum repraesentatione, quae quis subire tenetur, qui ineundo istam societatem leges diuinas, a nobis receptas, violat.

ritali potestati est subiecta, et si re vera adessent parentibus iura in liberos e patria potestate dimissos, non est, curne his renuciare liceret, et tacita si ineunt adest renunciatio; sed hem! dices, his renuciari haud potest, quia iam naturalia sunt. At credo haec nondum esse probata, nec probari posse; confundunt hi iura hominum connata, quibus vt ipse assero, nunquam quis poterit renuciare, non vero idem dicendum de iuribus acquisitis, ad quae etiam haec pertinent, quis enim talia ad connata referret? his vero omnino potest renuciari; sed ego ne quidem renunciatione opus censeo, cum nullam video collisionem. Atque fingamus patria potestate durante, iam liberos hanc societatem posse inire, (conf. §. 3. not. e. no. 4.), quid obstat, cur ineant? Nonne enim vnus eiusdemque societatis membra, simul alius societatis esse possunt? nonne haec experientia fatis docet? et ponamus maritalem potestatem iam in iure naturali esse fundatam, nihilominus puto licere, qui enim in vna societate potestatem tenet, in altera alterius subesse potest, et iterum ad experientiam prouoco. 3) Ad dam adhuc, multos quoque populos gentesque nullam graduum admisisse prohibitionem, quod tamen certissime fecissent, si natura sanaque ratio illam nos iam doceret. Non enim hae gentes, quamuis barbarae sint, sanae rationis vsu destitutae vocari possunt, quod certissimum erit asylum, quo, vt quae docui, effugiant, se conferent, possemque magnum harum numerum recitare, si opusculi limites permitterent, aut quisquam ea exigeret. Haec de gradibus prohibitis dicenda fuere, quaeque in contrarium adducuntur etiam allegaui, ipse itaque sis iudex, cui adfentiendum.

§. VI.

Egimus huc vsque de societatis nostrae constitutione, quaeque circa eam obseruanda vidimus; progrediamur itaque ad alteram opusculi partem, consideremus iura et obligationes in societate nostra iam constituta valentes, quarum longe alia habenda est ratio. In exponendis autem iuribus obligationibusque, societatem coniugalem concernentibus, distinguendum inter ea, quae valent sine respectu ad soboles iam procreatas, et inter ea, quae harum respectu tantum obtinent, nec his deficientibus cogitari possunt. Quae **PRIORIS** generis sunt in duas classes diuidere placet. Sunt vel talia, quae sobolis procreationem respiciunt, vel non. Si **POSTERIVS**, vel affirmatiue concipi possunt, vel minus. **HOC** casu notandum,

1) non dari potestatem maritalem, sed aequalem hanc esse societatem, nisi pacto, (quod curae fieri posset, haud video) aliter sit constitutum, quae omnia ex ipsa nostrae societatis notione, §. II. suppeditata facili negotio deducenda. Sic itaque vxor maritali potestati haud subiecta est, sed libero eius arbitrio relicta, an, et quid agere seu omittere velit, nisi talia agat seu omittat, quae fini societatis contraria sint, quippe quo casu marito ius competere, vxori ista prohibendi, ex principiis iuris socialis clare liquet, idem quoque dicendum, si maritus fini huius societatis nociua agat. 2) In regula non vnum coniugum, ad alteri alimenta praestanda obligatum esse, cum haec ex natura nostrae societatis haud sequantur. 3) Nec vnum ad alteri operas praestandas per societatis nostrae essentiam obligari, nisi haec omnia pacta speciali sint suscepta, quae iterum, curae fieri possint, haud video rationem. 4) Nec marito ius esse in bonis vxoris, nisi iterum ius commune pacto sit immutatum, ex societatis notione fluere. 5) Nec vxorem melius ius habere in bonis mariti, praec aliis, si quaedam ei attulisset, aut bonorum communio pacto sit constituta. Plura sunt ad hanc iurium speciem referendae, quae praetermittere lubet. ILLO casu, obseruanda, a) potestatem coniugalem penes vtrumque socium esse, et quemlibet qua membrum societatis consideratum huic subesse, per principia iuris socialis generalia, et per notionem nostrae societatis in genere, §. II. b) duplici casu vnum coniugum ad alteri alimenta praestanda esse obligatum, nimirum, α) si vnus coniugum bonis lapsus est, alter vero sine ingenti detrimento id facere potest. Probo haec exinde, quia alias iste in tristissimam illam conditionem detruderetur, vt nihil amplius ad finem societatis obtinendum posset conferre, ad quem consequendum quilibet operam nauare tenetur, idque ex §. §. superioribus apparet, β) si vxor est praegrans, aut partum iam edidit, sicque in eo statu est, quo alimentis sibi ipsi prospicere nequit, maritum obligatum credo, vxori ad alimenta ad vitam conseruandam necessaria praestanda, quodque vel ideo contendo, quia alias foeminae vires ad finem necessariae adimerentur, vel ideo, quia maritus causa est efficiens huius status quodammodo miserimi. Si prius, attendendum. α) vni coniugum ius esse ab altero debitum coniugale exigendi, per finem huius societatis, §. II. β) debiti coniugalis praestationem negari posse, si iustae adsunt causae, quas puto, si *vel*, solius libidinis extinguendi causa eam exigat; *vel*, nihil ad finem obtinendum faciat, e. g. si impotentia coniugalis superueniat; *vel*, si officiis erga hominem absolutis contrarie-

tur

tur v. c. si vxor praegnans esset, vel soboli iam procreatae lac necessarium auferretur; *vel*, salua sua sanitate eam non possit exercere, aut alia causa temporaria adesset, v. g. si vxor menstruat ¹⁾; *vel*, plures liberos, quam iam iam procreauerunt, educare non possent, per naturam huius societatis in genere, et §. III. no. 1 et 2. γ) Vtrique sociorum ius cogendi esse alterum, vt praestet debitum coniugale, per validitatem pacti quo vterque ad hanc societatem ineundam sese adstrinxit, §. III. not. d. Quae autem ad POSTERIVS genus referenda, in eo consistunt: a) vt quilibet sociorum aequo modo expensas ferre teneatur, in educationem liberorum impendendas, b) vt quilibet sociorum gratis conferre debeat, quae corporis labore absolui possunt, per §. II. c) vt vnus coniugum expensas solus adferre teneatur, si ab altero id exigi nequeat. Caeterum quilibet ipse iam videt, pleraque horum pactis specialibus posse immutari, et ea quoque in nostra societate obtinere quae in genere in omni societate obtinent, quaeque inter omnes homines locum habent.

§. VII.

Sequitur nunc vltima nostrae traditionis pars, modos hanc societatem valide contractam dissoluendi repraesentans. Dissolutio autem huius societatis fit, vel ipso iure, vel minus. Si PRIVS, hi modi sunt, 1) *impotentia superveniens*, siue haec propter aetatem veniat, siue alio modo. Conditio enim nunc cessat, sub qua alter eam iniiit, immo hoc casu partium genitalium vsus non amplius rectus esse potest, per §. II. not. a. quia ad finem essentialem adhiberi amplius non possunt, per hypothesin, 2) *morte vnus coniugum*, 3) *si tempus ad quod inita est praeterlapsum*. Hoc enim casu id obtinere, quod in animo fuit, ergo non opus, vt alterius coniugis consensus accedat, ad dissoluendam hanc societatem, et ipse iam alterius coniugis in dissoluendam societatem, conditionate adest consensus, si nimirum id tempus fuerit impletum. 4) *Si tot liberos procreauerit, quot procreare voluerunt*, ob eandem rationem praecedenti casu suppedita-

- 1) Quid vero? si sanitas eius, qui exigit coitus celebrationem, non permittat, an alter a quo exigitur, hanc ob causam possit denegare? Equidem non puto, cum vni hominum non sit ius cogendi alterum, vt ab officiorum suorum violatione abstineat, nisi simul fini hoc nocere possit.

tatē. ^{k)} Si *POSTERIVS*, dissolutio huius societatis fit vel consentientibus membris societatis omnibus, vel minus. *PRIVS* *mutuo tantum consensu fieri potest*, nulla enim iuris ratio obstat, curne haec *licerent*, cum solo consensu ea sit inita. *POSTERIVS* fit 1) *ob adulterium ab uno coniugum commissum*, si enim vnus fidelitatem promissam non praestitit, nec alter suis promissis tenetur. At, notandum, hoc tantum ratione vxoris fieri posse, non respectu mariti, cui plures societates coniugales inire licet, nec pacto aliud constitui potest, cum dictis §. II. sub circumstantiis, maritus ad polygyniam obligatus sit, per §. IV. 2) *Si vnus salua sua sanitate coitum amplius exercere nequit*, per §. III. no. 2. 3) *Si vnus coniugum prauos mores, qui educationi obstant, colere incipit*, per §. III. no. 3. 4) *Si vterque bonis lapsus est*, sicque soboles procreandas educari non amplius possunt, per §. III.

Quamuis autem legitimo modo dissolutio societatis nostrae facta sit, nihilominus vterque socius in alia societate, ea puto, quae liberorum procreatorum educationem pro obiecto habet, coniuncti manet, nec haec alia ratione dissolui potest, nisi obtento fine, cum ipso iure a natura constituitur; nec plures iustae adsunt diuortii causae, quam quas recensuimus.

§. VIII.

Haec sunt, quae, circa societatem coniugalem haud notatu indigna censebam, quaeque iam dudum publici iuris facere constitueram, nisi multa impedimenta, quominus proposito meo satisfacere potuissem, obstaculo fuissent. Habes nunc meam, de vniuersa coniugali societate, sen-

^{k)} In dubio autem praesumendum: societatem hanc initam esse nullo, nec tempore, nec sobolum numero determinato, sed eam tam diu durare debere placuisse, quamdiu vterque socius ad sobolis procreationem capax, nec aetate impediatur, nulla enim ratio suadet, cur aliud sit praesumendum. Quid vero? si aetas superueniat, sique ipso iure dissolutio sit facta, verum enim vero pacto constituitur, vtrumque socium sibi vicissim mutuam velle praestare adiutorium, an pro societate coniugali haec coniunctio habenda? quaero. Mea quidem sententia ex §. 2. vbi societatis nostrae notionem exposui apparet; licitum quidem tale est pactum, sed non amplius societas coniugalis, quia partium genitalium vsus adhiberi amplius non potest, per §. II. not. a.

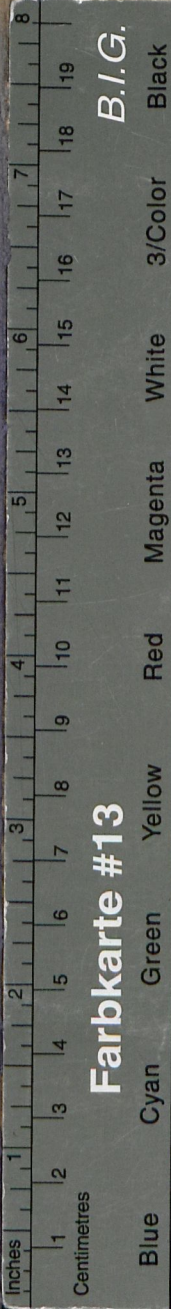
sententiam. Iam vero restat aliquod officium, cui satisfaciendum ipsa poscit obligatio. Duplici ex ratione, multi forsan censura me dignum iudicabunt, indicaremque et ipse, si sine ratione id egissem. Nullibi inuenies, me philosophiae doctorem recitasse, cuius auctoritate propositae veritates probatae, saltem corroboratae; me itaque satis clare demonstrasse, plane me hospitem esse in historia iuris naturalis litteraria, non sine veritatis specie dices. At, hanc reprehensionem magnae mihi duco laudi gloriaeque, quid enim virorum, quamuis summorum, auctoritas? ex castris philosophiae ipsis militare, decus esto! Sed aliae quoque iustae excusationis causae adsunt, defendi quaedam, quae nondum multos sibi conciliauere patronos, refutari non nulla, quae grauissime ab aduersariis defenduntur, vt itaque timendum sit, ne hi me ea ineptia adpersum putent, vt super hos omnes me positum somniam, neue videar, nominatim me hos illosque refutare voluisse, quod hodierno more, vix quisquam, licet amicissima mente fiat, tolerare potest, neue in suspicionem incidam, quasi manibus pedibusque in philosophorum republica, decusium quoddam votum adripere vellem. Deum inuoco obtestorque, me cum haec scriberem, neminem in mente habuisse, cuius ob causam haec seu illa dixerim. Atque si dicam quod sentio, quamuis in iuridicis magnum sit decus, amplissima litteraria cognitio, nec leuiter haec scripta ornent, tamen in philosophicis istud ornamentum non magni facio, cum semper auctoritate aliorum sua probare istis vtentes videantur. Alterum, quod mihi obtrudi posset, vitium, id forsan est, multa me huic opusculo immiscuisse, quae accurate ad rem non pertinent. Ambabus manibus concedo, me ideo quodammodo monendum videri, nec iustas excusandi causas, quamuis multae sint, allegare possum; sufficiat mihi multis grauissimisque rationibus commoto, ita placuisse. Abstineatis itaque vos, quibus nec ordo, nec methodus, nec veritates ipsae placent, a meditationum nostrarum lectione.

Id vero ipse lubenter fateri non erubesco, multas quaestiones, circa societatem nostram obuinentes, esse omissas. Sic determinandum fuisset, in cuius religionis principiis liberi sint instituendi, si diuersi parentes essent religionis, ne alia attingam, quae etiam secundum ius naturae determinare, operae pretium fuisset. Sed temporum

D

an-

B.I.G.

Farbkarte #13

Blue Cyan Green Yellow Red Magenta White 3/Color Black

PHILOSOPHIÆVM
DE
TE CONIVGALI

VCTORE
RIDERICO GANS
MINO IN PVTLITZ.

SALAM, AERE HENDELIANO.
MDCCLXXII.

